

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

4.12.2017

kirjaamo@minedu.fi

Viite: OKM/49/010/2017, Lausuntopyyntö Suomen Akatemian toimikuntarakenteen uudistaminen

SUOMEN AKATEMIAN TOIMIKUNTARAKENTEEN UUDISTAMINEN

Hallitus esittää Suomen Akatemiaa muutettavaksi seuraavilla tavoilla (muutos lakiin Suomen Akatemiasta):

- Suomen Akatemia muuttuisi tiedehallinnon keskuselimestä tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatioksi.
- Suomen Akatemian tehtäviä jäseneltäisiin siten, että Suomen Akatemian päätehtävät olisivat 1) tieteellisen tutkimuksen ja tutkimusedellytysten edistäminen, 2) asiantuntijana toimiminen tiedepolitiikassa ja 3) muut asiantuntijatehtävät. Rahoittaminen ja kansainvälinen yhteistyö olisivat keinoja toteuttaa kohdan 1) tehtäviä. (Aiemmin nämä kaikki on lueteltu listana samanarvoisia tehtäviä.)
- Toimikuntien tehtävät määriteltäisiin entistä selkeämmin. Ne kohdistuisivat erityisesti edellisessä kohdassa määriteltyihin keinoihin.
- Hallintoviraston tehtävät määriteltäisiin entistä selkeämmin.
- Toimikunnan jäsenet määrättäisiin enintään yhdeksi toimikaudeksi kerrallaan, ellei kyseessä ole toimikunnan puheenjohtaja (tällöin voitaisiin määrätä enintään kahdeksi kaudeksi kerrallaan).

Lisäksi Hallitus esittää Suomen Akatemiaa muutettavaksi seuraavilla tavoilla (muutos Suomen Akatemiaa koskevaan valtioneuvoston asetukseen):

- Suomen Akatemiassa olisi kolme toimikuntaa aiemman neljän sijaan. Käytännössä terveyden tutkimuksen toimikunta ja biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunta yhdistyisivät biotieteiden, terveyden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnaksi. (Tämä toimikunta sisältäisi myös työterveystieteet.)
- Tutkimuksesta vastaava ylijohtaja saisi jatkossa käyttää professorin arvonimeä.

Muutosten perusteina mainitaan

- toimintaympäristön muutosten huomiointi aiempaa paremmin, jotta Suomen Akatemia voi vastata tieteen edistämisen tulevaisuuden tarpeisiin
- yhteiskunnallisen päätöksenteon perustan parantaminen vahvistamalla suomalaista tutkimusjärjestelmää: tavoitteena aktiivisempi rooli vuoropuhelussa tutkimusyhteisön ja muun yhteiskunnan välillä
- nykyisellään rahoitustehtävä vie Suomen Akatemian resursseista valtaosan ja muihin tehtäviin jää merkittävästi vähemmän voimavaroja

- kasvavat tarpeet monitieteelliselle ja toimialarajat ylittävälle tutkimukselle
- aktiivitutkijoiden todennäköisempi suostuminen toimikunnan jäseneksi, kun sitoutuminen ei vaadi kovin pitkää aikaa
- muutokset eivät aiheuta välittömiä taloudellisia vaikutuksia.

Työterveyslaitos yhtyy muutostarpeiden perusteluina esitettyihin näkökohtiin. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee päätöksenteon tueksi luotettavaa tutkittua tietoa ja sen asiantuntevaa soveltamista. Näiden edellytysten edistäminen on erittäin tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä, johon on oltava riittävästi resursseja. Tutkimuksen edellytysten edistämisen ja tiedepolitiikkaan osallistumisen asettaminen Suomen Akatemian päätehtäviksi sekä rahoituksen myöntämisen määrittelemine toimikuntien tehtäväksi voi auttaa tässä. On kuitenkin huomattava, että pelkät rakenteelliset muutokset eivät ratkaise riittämättömien resurssien ongelmaa. Koska tutkimusrahoitusta on kokonaisuudessaan supistettu ja kilpailu rahoituksesta lisääntynyt, on todennäköistä, että hakemuksia tulee jatkossakin runsaasti. Siksi on erityisen tärkeää myös kehittää hakemusten arviointiprosessia ja tutkia, toisiko digitalisaatio tähän uusia mahdollisuuksia.

Esitetty kolmen toimikunnan malli vastaa Ruotsissa ja EU:n ERC-ohjelmassa käytössä olevaa mallia. Muissa tausta-aineistossa kuvattujen maiden käytännöissä on Suomen Akatemian nykyistä neljän toimikunnan mallia muistuttava jako. On kannatettavaa, että toimikuntien toimialaluokitus on joustava, jotta voidaan vastata jatkuvasti muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Kolmijako ympäristö- ja terveystutkimukseen, kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimukseen sekä luonnontieteiden tutkimukseen vaikuttaa perustellulta.

Esityksissä tuodaan esille Suomen Akatemian keskeinen rooli tiedepolitiikan kehittäjänä ja toimeenpanijana. Suomessa on Akatemian lisäksi myös muita tutkimusrahoittajia (esim. Tekes, Työsuojelurahasto ja Kela). Esityksissä ei oteta kantaa siihen, miten Suomen Akademia hoitaa tehtävänsä tiedepolitiikassa. Tämä edellyttäne myös toimivaa yhteistyöfoorumia muiden rahoittajien kanssa.

Toimikuntien jäsenyyden keston rajaaminen on kannatettavaa. Yhden kauden kestävä toiminta ei kuormittaisi tutkijoita liikaa eikä myöskään keskitä valtaa rahoituksen myöntämisessä.

Työterveyslaitos kannattaa Suomen Akatemian toimikuntarakenteen kehittämistä laki- ja asetusmuutosesityksissä esitetyllä tavalla. Ilmaisemme huolemme siitä, tuovatko rakenteelliset muutokset riittävästi lisäresursseja Suomen Akatemian tärkeille tehtäville edistää korkeatasoisen tutkimuksen edellytyksiä ja kehittää suomalaista tiedepolitiikkaa. Ehdotamme, että Suomen Akademia tutkii mahdollisuuksia kehittää hakemusten arviointiprosessia digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäen ja että muut kansalliset tutkimusrahoittajat otetaan mukaan tiedepoliittisiin keskusteluihin.

Koivula Antti
pääjohtaja

Ahola Kirsi
johtaja